

Слободан Мандић, историчар
 Историјски архив Београда
 slobodan.mandic@digitalnaistorija.net
<https://www.digitalnaistorija.net/>

Прикази сајтова (Web адресар) XXXVII

Dr Dragoljub Jovanović. Profesor, političar, opozicionar
 <<http://www.drdragoljubjovanovic.com>> (22. IV 2021).

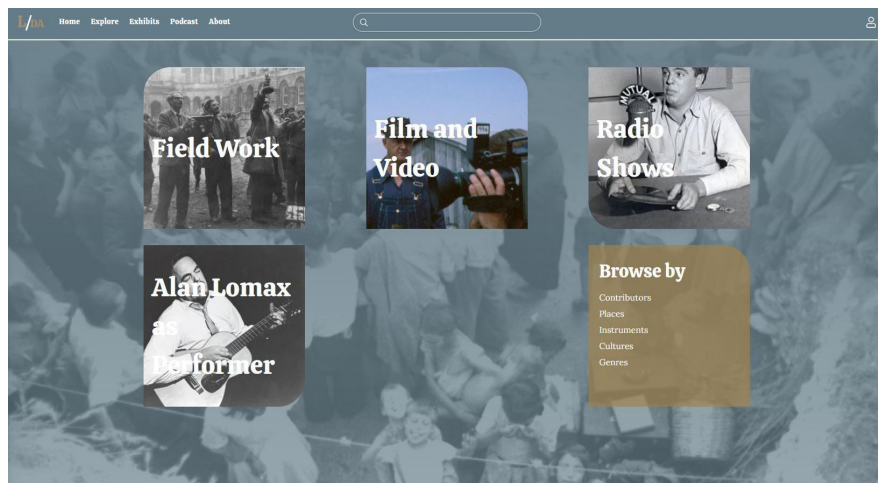

Узимајући у обзир да *web* презентације посвећене појединим историјским личностима нису честа појава у овдашњем сајбер простору, сајт посвећен животу и делу српског научника, универзитетског професора и политичара Драгољуба Јовановића (1895–1977), већ самом својом појавом потенцијално привлачи пажњу публике. Иако богатог и разноликог садржаја, са више занимљивих и корисних секција, посетиоцима сајта би одмах требало указати на то да је у оквиру, напомињемо, недовољно истакнуте секције *Дневник Драгољуба Јовановића* садржано електронско издање недавно публикованог дела у издању Историјског архива у Пироту и породице Драгољуба Јовановића (у сто примерака). Дневничке белешке у четири тома обухватају период од 1915. до 1973. године, а за публикавање их је приредио историчар др Момчило Исић, који потписује и обимну уводну студију *Драгољуб Јовановић и његов дневник*. Поред тога што Дневник представља основни извор за проучавање живота и дела Драгољуба

Јовановића, у њему је садржано и више хиљада имена личности из различитих области друштвеног живота Југославије, али и света, поготово из Француске, у којој се Јовановић школовао.

Преко садржаја презентације излистане на почетној страни сајта могуће је приступити и другим текстуалним и аудио-визуелним записима. У ту групу спада и електронска верзија докторске дисертације Драгољуба Јовановића *Оптималан принос од радничког рада* одбрањена у Паризу 1923. године, као и преглед рукописних текстова, предавања, објављене и необјављене архивске грађе, литературе, докумената из архива породице, решења о рехабилитацији из 2009. године, итд. Презентација садржи и посебан линк ка галерији одабраних фотографија и других докумената. Повратак на почетну страницу сајта приликом сурфовања омогућен је кликом на икону са стилизованим логом са потписом др Драгољуба Јовановића у горњем левом углу екрана. Једино што би се овој без сумње вредној и садржајној презентацији могло приговорити, то је можда не баш најадекватније изабран домен сајта који погрешно упућује на интернет локације комерцијалног типа (.com). Осим тога, било би добро додати и импресум сајта.

Lomax Digital Archive <<https://archive.culturalequity.org/>> (15. VII 2021).

Тешко да је могуће преценити улогу коју су музичар и етномузиколог Алан Ломакс и његов отац Џон Еј Ломакс одиграли у обликовању савремене музичке историје. Путујући забаченим пределима америчког југа у потрази за траговима традиционалног музичког наслеђа, под покровитељством Конгресне

библиотеке, између 1933. и 1942. године они су сакупљали и бележили изворне и аутентичне снимке. Алан је касније самостално наставио са овим важним послом све до осамдесетих година 20. века. Осим тога, педесетих година је боравио у Европи и забележио снимке у Британији, Ирској, Италији и Шпанији. Први музичар кога су Ломакси снимили 1933. године је био Хјуди Ледбетер, познатији као Лид Бели, у злогласном казнено поправном заводу Лујзијане „Ангола“. Такође, заслужни су и за откривање и приближавање широј публици неких од чувених блуз гитариста, певача, фолк уметника и кантри музичара. О значају музиколошког подухвата Ломаксових сведоче и речи Брајана Ина да без Алана Ломакса вероватно не би било ни блуз експлозије, РнБ покрета, Битлса, Стонса, ни Велвет Андерграунда.

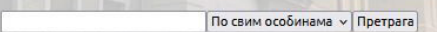
Дигитални архив Ломаксових омогућава слободан приступ аудио-визуелним колекцијама које су настајале у распону од седам деценија. Изузетно вредан и богат материјал одлично је систематизован, прегледан и лако претражив. Класификација је извршена додељивањем ознака према више параметара (личности, инструменти, локације, врста музике итд), а сваки аудио запис и слика су описани метаподацима на више нивоа. Одељак сајта *Explore* садржи пет целина распоређених испод наслова *Главна колекција*. Прва целина је каталог теренског рада са преко 20.000 дигитализованих јединица и са око 5.000 фотографија. Унутар сваког од ових подручја омогућено је и додатно филтрирање материјала, док пето поље заправо представља индексиране садржаје према имену извођача, месту настанка записа, врсти музичког инструмента, култури, музичком жанру. Презентација садржи још неколико веома занимљивих додака, попут одељка *Невоље неће трајати заувек*, покренутог 2020. године, у првим месецима пандемије корона вируса, а који је замишљен као нека врста уводне изложбе у Ломаксов дигитални архив.

Изванредно вредан и богат материјал доступан на сајту Дигиталног архива Ломакс настао је спајањем материјала независне архиве Алана Ломакса (1946–1991), дигитализованог и сачуваног од стране Удружења за културну једнакост крајем 1990-их и почетком 2000-их, са хиљадама снимака које су на ацетатним и алуминијумским дисковима Ломакси забележили у периоду од 1933. до 1946. године, под покровитељством Конгресне библиотеке.

Дигитална Библиотека Матице српске <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/> (1. IX 2021).

Дигитална БМС
ТИП ▾

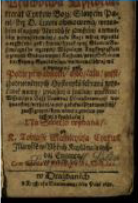
[Почетна страна](#)
[Публикације](#)
[Колекције](#)
[Напредна претрага](#)
[О Дигиталној БМС](#)
[БМС](#)
Q

У Дигиталној БМС налази се 31.174 публикације (1.727.996 страница)

* * * * *

Најновија издања

СТРАНЕ КЊИГЕ 15–17. ВЕКА

Wywolenie Bożi Winnice Obnowiena

Аутор: MASNIK, Tobiasz,
1640-1697
Место: Дрезден
Година: 1682
Број страница: 394

СТРАНЕ КЊИГЕ 15–17. ВЕКА

Le Galatee

Аутор: DELLA Casa, Giovanni,
1503-1556
Место: Женева
Година: 1609
Број страница: 644

РУКОПИСНЕ КЊИГЕ

Православноје ученије или сокращенаја християнскаја богословија Платона Левшина

Аутор: Левшин, Платон
Место: Рума
Година: 1780
Број страница: 252

РУКОПИСНЕ КЊИГЕ

Исповједаније християнскија вјери Кирила патријарха константинополскаго

Место: Рума
Година: око 1780/1800
Број страница: 134

РУКОПИСНЕ КЊИГЕ

Катихизис

Аутор: Крижановски, Василије
Година: 16. век, око 1750/60
Број страница: 188

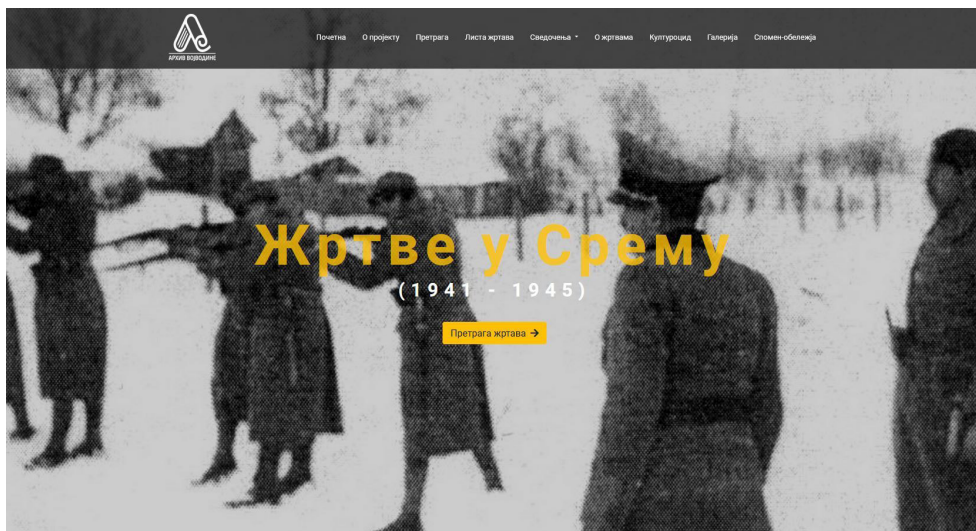
Када су Јован Хадић и група српских трговаца из Пеште 1826. године основали Матицу српску са формираном библиотеком и рукописним одељењем, сигурно да нису могли ни да претпоставе да ће непуних два века касније већи део човечанства имати могућност приступа колекцијама библиотеке из било ког дела планете, путем уређаја који готово свако од нас поседује. Смештена у

Текелијануму, задужбини Саве Текелије, Библиотека Матице српске (БМС) је за јавност отворена августа 1836. године, а 1864. је заједно са седиштем Матице пренета из Пеште у Нови Сад.

У сврху заштите, али и бржег и једноставнијег приступа публикацијама, као и са циљем промоције и представљања богатог фонда БМС од 2006. године одвијају се послови на дигитализацији који су резултирали формирањем Дигиталне Библиотеке Матице српске, једне од највећих дигиталних библиотека у Србији. Избор грађе за дигитализацију обавља се према вредности, целовитости, реткости, учесталости коришћења и другим важним критеријумима. У Дигиталну БМС до краја августа 2021. године укупно је укључено 31.174 публикације (1.727.996 дигиталних страница). Изузетно богат, разноврстан и вредан материјал на сајту је разврстан унутар двадесет четири колекције, а захваљујући детаљној обради омогућена је и напредна претрага у комбинацији кључних речи и издвојених поља. На почетној страни, као нека врста добродошлице и првог визуелног контакта, испод поља за напредну претрагу, посетиоцима је омогућен увид у четири наменски формиране целине са по неколико наслова (Најновија издања, Најпопуларнија издања, На данашњи дан по старом календару/ по новом календару). Ово је свакако похвале вредно решење, уз наду да ће аутори презентације повремено мењати и освежавати почетни излог сајта, нарочито ако се има у виду величина базе дигиталних садржаја која им је на располагању. У том смислу треба посебно истаћи визуелни потенцијал грађе смештене унутар колекција фотографија, разгледница, плаката, ликовних радова, музикалија.

О садржајној вредности колекција може послужити податак да је од око пет стотина књига које је дао српски 18. век на сајту доступно 280 наслова изузетне вредности које је сада могуће прегледати и проучавати у онлајн режиму уз помоћ опције *Прелистајте*. Овим је омогућено да читав низ делатника српског просветитељства попут Јована Рајића, Захарија Орфелина, Лукијана Мушицког, Павла Соларића, Атанасија Стојковића, Доситеја Обрадовића, Милована Видаковића, буде приближен савременим поколењима. Са изузетком Доситеја Обрадовића, они су углавном заборављени због спора око модификација српског језика и потиснути као противници реформе за коју се залагао Вук Караџић. Дело Јована Рајића, који је утемељио развој нововековне српске историографије заступљено је са 32 наслова. Међу њима је и знаменита четвортомна „Историја разних словенских народа, посебице Бугара, Хрвата и Срба“, у свом првом издању из 1794/95, и другом из 1823/24. У том свом делу Рајић је успешно синтетисао и увећало надмашио дотадашњу историјску традицију, „српској историји дао изгубљени почетак“ и у складу са европском визијом историје – хронолошком поделом на старо, средње и ново доба – српску историју изводио од преломног времена Сеобе народа.

Архив Војводине, **Жртве у Срему (1941-1945)**
 <<https://sremskeztve.arhivvojvodine.org.rs/>> (5. X 2021).

Пројекат *Жртве у Срему (1941–1945)* покренут је у Архиву Војводине 2019. године са циљем утврђивања коначног броја страдалих са овог подручја током Другог светског рата. Од преузимања материјала из постојеће електронске базе података Музеја Војводине крајем априла 2020. године, пројектни тим Архива Војводине, на челу са др. Миланом Кољанином, успео је да за релативно кратко време креира нови јавно доступан ресурс, првенствено захваљујући коришћењу нове изворне грађе из Архива Војводине (Комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Војводини – фонд Ф. 183), али и прикупљањем информација са других страна (литература, други пописи, књиге стрељаних, црквене матичне књиге, фото-документација). Паралелно са пословима на ажурирању спискова страдалих одвијао се и значајан посао на евидентирању и фотографисању спомен обележја на подручју Срема у саставу Републике Србије.

Систематизација пружене и новооткривене грађе послужила је као темељ за израду функционалне и значајне web презентације чију окосницу чини детаљно претражива база података сремских жртава 1941–1945, од близу четрдесет хиљаде имена. Осим тога, аутори су осмислили и реализовали и додатне одељке сајта: *Сведочења*, *О жртвама*, *Културоцид*, *Галерија*, *Спомен-обележја*. У делу посвећеном сведочењима жртава требало би са техничке стране омогућити бољу читљивост факсимила изјава преживелих (или омогућити оптичко препознавање знакова и презентовање у HTML-у). Исто важи и за значајан до-

кумент који сведочи о удару усташких власти и немачких јединица на културну баштину народа одређених за уништење, доступан у одељку *Културоцид*. Дигитална копија овог документа из 1946. године (*Злочини на културно историјским споменицима и предметима у Срему*, pdf, 400 страна) могла би се обрадити уз помоћ OCR читача и на тај начин текст учинити претраживим. Нарочито треба истаћи вредност секције посвећене спомен обележјима, јер прикупљени и представљени подаци о жртвама и спомен обележјима, фотографисани и мапирани, стварају посебан визуелни утисак и сведоче о масовности злочина почињених над становницима Срема у Другом светском рату.

Битно је истаћи да је база података урађена информатички беспрекорно, уз могућности филтрирања и унакрсне комбинације података према више параметара (име, име родитеља, презиме, пребивалиште, место страдања, место рођења, вероисповест, основ хапшења, основ погубљења, ко је ликвидацију извршио/наредио, година страдања, година суђења, место нестанка, место посмртних остатака, спомен обележје). Захваљујући томе је омогућена и детаљна статистичка обрада материјала, као што је приказано на примеру статистичких анализа датих у одељку сајта *О жртвама*.

У опису пројекта је назначено да он није у потпуности окончан, тако да је за очекивати да ће презентација бити обогаћивана додатним садржајима, попут аудио и видео записа сведочења жртава које су преживеле злочине окупатора у Срему, или да ће постојећа галерија фото докумената бити проширена, дигитално обрађена и претражива.